

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук
Кафедра географії та природознавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ТЕХНОЛОГІЯ КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНОЇ РОБОТИ У
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Рівень освіти – другий (магістерський рівень)
Освітня програма Середня освіта (Географія)
Спеціальність 014 Середня освіта
Спеціалізація 014.07 Географія
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
географії та природознавства
Протокол № 8 від “28” лютого 2023 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Технологія краєзнавчо-туристичної роботи у закладах освіти
Викладач (-і)	Червінський Андрій Іванович
Контактний телефон викладача	066 876 02 34
Е-mail викладача	andrii.chervinskyi@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	вибіркова
Обсяг дисципліни	6 кред., 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Згідно розкладу
2. Анотація до курсу	
<p>Дисципліна «Технологія краєзнавчо-туристичної роботи у закладах освіти» належить до переліку вибіркового навчальних дисциплін підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Географія).</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Метою викладання дисципліни є формування у студентів організаційно-методичних навичок і вмінь щодо організації в шкільних умовах вивчення рідного краю і використання краєзнавчого матеріалу в навчально-виховному процесі.</p> <p>Головне завдання курсу “ полягає у формуванні в студентів організаційно-методичних навичок і вмінь щодо організації шкільної туристсько-краєзнавчої роботи, використання краєзнавчого принципу у навчальному процесі. Передбачено набуття знань про методи дослідження природи, історії, культури, економіки рідного краю з метою використання краєзнавчого матеріалу в курсах шкільної географії та позакласної туристсько-краєзнавчої роботи. Важливим є також набуття практичних навичок з організації туристсько-краєзнавчої роботи в школі, організації та проведенню туристських походів, експедицій та екскурсій із школярами, організації роботи шкільних краєзнавчих музеїв, участі у різноманітних туристських і краєзнавчих заходах.</p> <p>Основними завданнями є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вивчити: <ul style="list-style-type: none"> ✓ сутність та педагогічне значення шкільної туристсько-краєзнавчої роботи; ✓ методика краєзнавчого вивчення та дослідження своєї місцевості; ✓ основні форми та методи вивчення рідного краю; ✓ методи та прийоми впровадження краєзнавчого принципу у викладанні географії; ✓ зміст та форми позакласної туристсько-краєзнавчої діяльності; ✓ зміст експозиції відділів природи та господарства шкільних краєзнавчих куточків та музеїв. - отримати навички: <ul style="list-style-type: none"> ✓ проводити туристсько-краєзнавчі дослідження своєї місцевості; ✓ розробляти зміст та методику проведення туристських подорожей та екскурсій; ✓ складати типовий план шкільної туристсько-краєзнавчої роботи; ✓ складати план вивчення географії рідного краю; ✓ складати краєзнавчу бібліографію; ✓ розробляти річний план роботи шкільного туристсько-краєзнавчого гуртка; ✓ складати положення та розробляти сценарії загальношкільних масових заходів, а також туристсько-краєзнавчих заходів – екскурсій, походів, вечорів, олімпіад 	

тощо.			
4. Компетентності			
<p>ПК. Здатність розв'язувати типові спеціалізовані завдання, педагогічні ситуації та практичні проблеми в галузі географічної освіти із застосуванням сучасних технологій та методів дослідження.</p> <p>ЗК 05. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК 07. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу у процесі виявлення та оцінки педагогічних ситуацій, вироблення рішень щодо їх усунення.</p> <p>ЗК 08. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.</p> <p>СК 03. Здатність до розвитку учнів основної і старшої школи як суб'єктів освітнього процесу на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості й соціальні чинники розвитку.</p>			
5. Результати навчання			
<p>ПРН 01. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички у науково-педагогічній діяльності, враховуючи індивідуальні особливості здобувачів освіти.</p> <p>ПРН 02. Оцінювати результати власної роботи, демонструвати уміння працювати в команді та організувати індивідуальну і групову роботу.</p> <p>ПРН 09. Здатність до творчого пошуку під час організації краєзнавчо-туристичної роботи, нестандартного розв'язання освітніх педагогічних проблем і ситуацій.</p> <p>ПРН 11. Уміння організувати краєзнавчі дослідження з географії в середній школі.</p>			
6. Організація навчання курсу			
Обсяг курсу – 6 кредитів, 180 годин			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції		22	
семінарські заняття / практичні		36	
самостійна робота		122	
Ознаки курсу			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обовязковий/ вибірковий
3	014 Середня освіта (Географія)	2	вибірковий
Тематика курсу			
Тема, план	Форма заняття	<u>Завдання, год</u>	<u>Термін виконання</u>
Тема 1. Методологічні основи краєзнавчо-туристичної діяльності. Зміст понять «туризм» та «краєзнавство», спортивний туризм, класифікація туризму, основні форми краєзнавчо-туристичної діяльності, туристський маршрут, види маршрутів.	Лекція 1/ Практична робота № 1	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	Згідно розкладу
Тема 2. Організація туристсько-краєзнавчої діяльності в Україні.	Лекція 2/	Тестові завдання/ захист практичної	Згідно розкладу

<p>Зародження та формування системи дитячо-юнацького туризму. Становлення та формування структури дитячо-юнацького туризму. Становлення сучасної організаційно-територіальної структури туризму.</p>	<p>Практична робота № 2</p>	<p>роботи/ 2 год</p>	
<p>Тема 3. Методика проведення шкільних навчальних і поза навчальних екскурсій. Мета і задачі екскурсії. Різновиди краєзнавчих екскурсій. Час проведення екскурсії; вікові особливості екскурсантів; ступінь їх поінформованості; мета проведення екскурсії. Підготовка екскурсії. Екскурсійна програма. Екскурсійні об'єкти, засоби наочності. Маршрут екскурсії, конспект розповіді. Підведення підсумків.</p>	<p>Лекція 3/ Практична робота № 3</p>	<p>Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год</p>	<p>Згідно розкладу</p>
<p>Тема 4. Методика проведення туристських походів. Цілі та особливості туристського походу, організація туристського походу, основні етапи, вибір району та планування маршруту, комплектування групи, підготовка документації, розподіл обов'язків між членами групи, підготовка спорядження, організація харчування, організація медичного забезпечення, рух групи на маршруті, категорійні туристські походи, основні вимоги до організації бівуаку.</p>	<p>Лекція 4/ Практична робота № 4</p>	<p>Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год</p>	<p>Згідно розкладу</p>
<p>Тема 5. Методика проведення туристсько-краєзнавчих експедицій. Краєзнавча експедиція як ефективна форма організації досліджень рідного краю. Експедиційні дослідження: завдання, зміст і базові етапи. Галузеві та комплексні експедиції. Основні етапи експедиційних досліджень. Аналіз змісту дослідницьких робіт в межах трьох етапів: підготовчого, польового та камерального. Географічні</p>	<p>Лекція 5/ Практична робота № 5</p>	<p>Тестові завдання/3 захист практичної роботи/ 2 год</p>	<p>Згідно розкладу</p>

дослідження для районного планування, потреб містобудівництва, розробки земельного кадастру. Дослідження проблем перетворення природи.			
Тема 6. Організація роботи шкільного краєзнавчого гуртка. Організація та методичні особливості роботи гуртків. Мета краєзнавчого гуртка. Основні завдання. Програма роботи гуртка. Навчально-методичний план. Орієнтовний перелік обладнання для роботи краєзнавчого гуртка. Організація вивчення природи, населення і виробництва рідного краю. Топографічна і туристична підготовка гуртківців. Організація подорожей. Проведення краєзнавчих досліджень. Участь у конкурсах і змаганнях. Гурткова робота в системі МАН.	Лекція 6/ Практична робота № 6	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	Згідно розкладу
Тема 7. Шкільні краєзнавчі кутки та музеї. Організація і діяльність шкільного музею, функції і форми роботи музею, Створення шкільного краєзнавчого музею на базі шкільного кабінету географії на основі зібраної учнями та вчителями колекції. Пошуково-дослідний напрям діяльності шкільного краєзнавчого музею (вивчення історії та природи краю, проведення експедиційних досліджень, складання анкет і опитування населення, пошук, вивчення і поповнення колекцій музею новими експонатами).	Лекція 7/ Практична робота № 7	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	Згідно розкладу
Тема 8. Планування шкільної туристсько-краєзнавчої роботи. Структура тематичного плану туристсько-краєзнавчої роботи залежно від віку учнів. Організаційна робота (гуртки, походи, експедиції, експонати музею, документація, обладнання, участь у конкурсах і змаганнях тощо). Підготовка керівників і активу (семінари класних	Лекція 8/ Практична робота № 8	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	Згідно розкладу

керівників, керівників гуртків, вчителів географії, історії, фізичного виховання, участь в роботі семінарів, курсів тощо). План масових заходів (походи вихідного дня, тиждень туризму, шкільна краєзнавча конференція, участь в районних змаганнях, зльоті, конкурси на кращий клас з ТКД).			
Тема 9. Проведення масових шкільних туристсько-краєзнавчих заходів. Особливості організації туристичних змагань і зльотів: вибір місця, забезпечення водою, дровами, під'їзду учасників, планування дистанцій, підготовка обладнання, забезпечення безпеки учасників, медичного обслуговування, підготовка роботи суддів, організація конкурсів, розважальної програми, підведення підсумків і нагородження переможців.	Лекція 9/ Практична робота № 9	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	Згідно розкладу
Тема 10. Організація туристсько-краєзнавчої екологічної стежки.	Лекція 10/ Практична робота № 10	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	Згідно розкладу
Тема 11. Туристсько-краєзнавчі можливості Карпатського регіону.	Лекція 11/ Практична робота № 11	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	Згідно розкладу
Тема 12. Туристсько-краєзнавча робота в літньому оздоровчому таборі	Практична робота № 12	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	Згідно розкладу
Тема 13. Навчальні екскурсії на виробництво	Практична робота № 13-14	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	Згідно розкладу
Тема 14. Краєзнавчий компонент в курсі географії материків і океанів	Практична робота № 15-16	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	Згідно розкладу
Тема 15. Краєзнавчий компонент в курсі географії України	Практична робота № 17	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 4 год	Згідно розкладу
Тема 16. Краєзнавчий компонент в курсі економічної і соціальної географії світу	Практична робота № 18	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 4 год	Згідно розкладу

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	50 балів студент отримує під час проведення практичних занять; ще 50 балів студент отримує за складання заліку.
Вимоги до письмової роботи	Білет містить 4 описові запитання та тестові завдання. Описові теоретичні питання мають бути розписані тезисно, лаконічно та послідовно. Після написання роботи проходить усний захист (вибірково за необхідності).
Семінарські заняття	Кожне практичне заняття оцінюється в 5 балів, 10 балів студент може отримати за оформлення і презентацію індивідуального завдання. Без захисту індивідуальної роботи студент не допускається до здачі екзамену.
Умови допуску до підсумкового контролю	Під час навчання на практичних заняттях отримати не менше 25 балів, а також, обов'язково захистити індивідуальну роботу згідно обраної тематики.

8. Політика курсу

Всі аудиторні та самостійні заняття проводяться з дотриманням етичних стандартів професії. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із викладачем дисципліни.

Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатів навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням: «Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»» https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7-%E2%84%96627_27.09.2018.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

В Університеті діють морально-етичні принципи та правила поведінки викладачів і студентів, яких слід дотримуватися у своїй діяльності, прописані в Кодексі честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81.FR12.pdf>

Політика щодо перекладання змістових модулів та оскарження оцінювання

Ліквідація академічної заборгованості, перескладання змістових модулів та оскарження результатів оцінювання проводиться згідно порядку прописаного в «Порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника” (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019)» <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2019/11/PORYaDOK-Orhanizatsii-Ta-Provedennia-Otsiniuvannia-Uspishnosti-Studentiv-Prykarpatskoho-Natsionalnoho-Universytetu-Im.-Vasyliya-Stefanyka.pdf>

Участь в опитуванні (анкетуванні)

По завершенні вивчення курсу здобувачі вищої освіти мають можливість пройти опитування у системі Центру дистанційного навчання та моніторингу освітньої діяльності <https://d-learn.pnu.edu.ua/> щодо удосконалення якості навчання. Анкета носить анонімний характер і включає 10 запитань, відповіді на них будуть використовуватися лише в узагальненому вигляді.

Заповнення анкет є важливою складовою навчальної активності студентів, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати їх пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

9. Рекомендована література

1. Бардин К.В. Азбука туризму. М.: Просвещение, 1981. 205 с.
2. Брижак Н.Ю. Краєзнавча та туристична робота. Курс лекцій для студентів педагогічного факультету, які навчаються на спеціальності “Початкова освіта” : Мукачево: МДУ, 2012. 116 с.
3. Зеленська Л.І., Троценко О.В. Практикум із туристично-краєзнавчої роботи з географії. Д.: РВВ ДНУ, 2012. 80 с.
4. Колотуха О.В. Дитячо-юнацький туризм в Україні. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В.Винниченка, 2001. 42 с.
5. Колотуха О.В. Ресурсний потенціал дитячо-юнацького туризму в Україні. – К.: Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, 2005. 116 с.
6. Колотуха О.В., Онищенко Є.В. Навчально-методичний комплекс курсу «Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи». Кропивницький: ФОП Піскова М.А., 2016. – 32 с.
7. Колотуха О.В., Щербатюк Н.І. Організація краєзнавчо-туристської діяльності. Навчальний посібник. Кіровоград: ПП. Центр оперативної поліграфії «Авангард», 2012. 186 с.
8. Костриця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота. К.: Вища школа, 1995. 224 с.
9. Костриця, М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристська робота. К.: Вищашк., 1995. 223 с.
10. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Пилипенко І.О., Яворська В.В. Методологічні засади географії: підручник. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 366 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Все о туризме. Туристическая библиотека. [Интернет-ресурс]. URL: <http://tourlib.net/teor.htm>
2. Курс лекцій «Краєзнавча та туристична робота»/ URL: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/268/1/kraezn%20rob.pdf>
3. Чернов Б.О. Географічне краєзнавство: георетико-методологічна сутність / Укр. геогр. журн. 2018, 1(101), С. 63-68. [Електронний ресурс]. URL: <https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/ugj-2018-1-63-68.pdf>

6. Особливості проведення краєзнавчої роботи в школі / Все про туризм.
[Електронний ресурс]. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/kushnir
7. Лекції з туристичного краєзнавства. [Електронний ресурс]. URL:
<http://194.44.152.155/elib/local/1017.pdf>

Викладач

_____

А.І. Червінський